

gyar irodalom átértékelésének, miként adjunk támpontot a kutatás számára.

B. T.

MIKSZÁTH KÁLMÁN: KÉT VÁLTASZTAS MAGYARORSZAGON.
(Révai.)

A regény, Mikszáth egyik legjelentősebb dzsentrit ábrázoló könyve. Itt is humoros, vig szemhunyorgatással mutatja be ennek a vagyoniilag lecsúszott nemesi rétegnek minden bűnét. De a humoros bemutatás csak a felszín, ez alatt a csillogónak ható fátyol mögött elevenen ábrázolja ennek a magyar nemesi rétegnek minden szennyét, gondolkodásmódját, történetét és népellenes tevékenységét.

Katángy Menyhért tipikusan dzsentri figura. „Karrierje” csak aban a korban és társadalomban képzelhető el. Látszólag elfoglaltsága fürdőorvos korában; csak, az esetleges pénzért való házassága, kizárólag egy ilyen tetőtől-talpig rothadt emberről képzelhető el. Az első, a borontói képviselőválasztás megmutatja, hogyan juthatott be valaki az úri rend Magyarországon: a parlamentbe, ahol voltaképp választóinak az érdekét kellett volna képviselnie. A második részben, Katángy képviselő korában írt levelei, rávilágítanak az akkori parlament életére. A „Körtvélyesi csíny” című harmadik részben Katángy másodszori megválasztását mutatja be Mikszáth, hogy leránta a leplet az akkori Magyarország szelleméről és urairól. A főispán és a polgármester összefognak, hogy a miniszter egy szavára megválasztassák Katángyt képviselőnek. Remélik a „dérék urak”, hogy ettől ők is jó zsíros álláshoz jutnak, mert hiszen kedvében járnak a miniszternek. Természetes: „Menyus” bejut az országgyűlésbe, hiszen a megvesztegetés és a rávasz kortesfogások őrödjéje volt az akkori város és megye.

De feltárja Mikszáth élesen a korrupciót is. Sőt, egy helyen megemlíti, hogy milyen fegyver a humor. Ezt nem az ő dzsentrit bemutató ábrázolásmódjával kapcsolatban teszi, de figyelemreméltó ez abból a szempontból is.

A „Révai” helyesen tette, hogy a magyar mai korhadt társadalmi világát szemléltető Mikszáth-regényt új kiadásban közreadta.

B. T.

MÓRICZ ZSIGMOND: BARBAROK.
(Athenaeum.)

A Nyugat 1930 február elsejei számában Móricz beszámolót írt a tiszazugi méregkeverő asszonyok peréről. Ezeket írta akkor: „Ez a terem a magyar életnek valami szörnyű, titkos mélységeit fedi fel”... „A magyar falu világáról rántja le a leplet a tárgyalás”... „Fáklya a nyomasztó magyar sötétségből. A ballada eleven gyertyái (t. i. a vádoltak), akik a nyomor leplebe vannak csavargatva, szenvedés viaszába áztatva és a bűn tüzeben égve.” Idézhetnénk még ebből a cikkből, amelyet akkor írt, amikor felfigyelt erre a „magyar sötétségre.” Innen veszi kezdetét az az ölménysorozat, melyet Móricz a „Barbárok”-ban és a „Komor ló”-ban formált művészi novellákká.

A két kötetnek harminc novellájából három akad, amelyekben nem a paraszti életet tárgyalja az író. De ez is csak az első pillanatban tűnik fel, hiszen a „Debreceeni ember”, vagy a „Tajtékpipa” is szorosan a faluból, a paraszti, vagy a falusi életből erednek. Sok novella a falunak a kapitalizmus korában okvetlenül bekövetkező felbomlását mutatja be, de úgy, hogy lerántja a leplet az egész magyar társadalomról. Novellás kötetéről idézhetnénk újra méltatóképpen, amit ő a tiszazugi perrel kapcsolatban a Nyugatban írt s melyet mi is idéztünk. A címadó novella utolsó szava lerántja a leplet nemcsak a juhászokról, akik állatállományért ölni képesek, hanem azokról is, illetve arról a társadalomról is, mely létrehozta ezt a magatartást, ezt a gondolkodásmódot. Más írásokban ezen is túlmegegy egy bizonyos irányban, bemutatja ennek az életnek, a pusztai, vagy falusi életnek különös és sajátos ízét, egyéni, irratlan törvényeit, komor sorait és becsületét. S mindez nem egy szelet a magyar életből, hanem, ha sokszor csak sejtés formájában is, de az egész magyar valóság. Móricz csak később jutott el a proletáriátus megsejtéséig, de a legelső, óvatossá tapogatózás nyomait már itt leheljük fel. (Pl. a „Debreceeni emberben”). Jól látja Móricz a szegénység okait, a földesúr, a kizsákmányoló, ha szó szerint ritkán is lép elő, nyomasztóan ellenszenves alakja ott lebeg a szegények életének minden zugában.

Lényegében ez a kötet a magyar irodalom legjobb novelláskötetei közé tar-